

پل ویلکینسون
ترجمہ ی پرویز علوی

رہابط بین الملل

جان کلام / ۱۲

سرشناسه:

عنوان و نام پدیدآور:

مشخصات نشر:

مشخصات ظاهری:

شابک:

وضعیت فهرست نویسی:

یادداشت:

موضوع:

شناسه افزوده:

رده بندی کنگره:

رده بندی دیویی:

شماره کتابشناسی ملی:

ویلکینسون، پل، ۱۹۳۷ - ۲۰۱۱ م.

Wilkinson, Paul

روابط بین الملل - پل ویلکینسون؛ ترجمه‌ی پرویز علوی

تهران: افق، ۱۳۹۲.

۱۹۲ ص.

978-964-369-923-9

فیا

عنوان اصلی:

International relations: a very short introduction, 2007

روابط بین المللی

علوی، پرویز، ۱۳۱۹، مترجم

JZ ۱۳۰۵/۹۴۹ ۱۳۹۲

۳۲۷

۳۱۶۶۹۱

Copyright © Paul Wilkinson 2007

"International Relations: [A Very Short Introduction] was originally published in English in 2007. This translation published by arrangement with Oxford University Press"

روابط بین الملل

ان کلا / ۱۲

نویسنده: پل ویلکینسون

مترجم: پرویز علوی

دبیر علمی: محمد علی...

ویراستار: ناکتار...

مدیر هنری و طراح جلد:...

حروف چینی، تصحیح و صفحه‌بندی:...

شابک: ۹-۹۲۳-۳۶۹-۹۶۴-۲۸

چاپ اول: ۱۳۹۳، ۱۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی: خاور میانه • چاپ و صحافی: طیف...

حقوق چاپ و نشر، انحصاراً برای مؤسسه‌ی نشر افق محفوظ است.

نقل بخش‌هایی از متن با ذکر منبع بلامانع است.

افق

تهران، ص.ب. ۱۱۳۵ - ۱۳۱۲۵

تلفن ۶۶۴۱۳۳۶۷

www.ofoqco.com

info@ofoqco.ir

۹۵۰۰ تومان

رسمه‌های مرافق براساس قانون بین‌المللی «حق انحصاری نشر اثر» (Copyright) از طرف ناشر و ناشر اصلی (انتشارات دانشگاه آکسفورد) در اختیار نویسنده کتاب (Paul Wilkinson) امتیاز ترجمه‌ی فارسی کتاب International Relations را خریداری کرد.

روابط بین‌الملل از مجموعه‌ی کتاب‌های کلام نخستین بار در سال ۲۰۰۷ به انگلیسی روسی بازار شد. این ترجمه با همکاری انتشارات دانشگاه آکسفورد منتشر می‌شود.

فهرست

مقدمه / ۹

دولت / ۱۷

نهادها و ارگان‌های غیردولتی / ۷۵

سازمان‌های میان‌حکومتی / ۱۰۲

مسائل و چالش‌ها / ۱۳۷

نتیجه‌گیری / ۱۷۶

پیوست / ۱۸۰

نمایه / ۱۸۳

فهرست تصاویر

۱. نیکولو ماکیاوولی (۱۵۲۷-۱۴۶۹) منشی شورای جنگ در جمهوری فلورانس (۱۵۱۲-۱۴۹۸) و فیلسوف سیاسی بود. او در کتاب شهریار (۱۵۳۲) بر اساس واقع‌بینی، رهنمودی برای کسب و حفظ قدرت در یک دولت ارائه می‌دهد که فاقد اصول اخلاقی است. / ۱۲
۲. رئیس جمهوری جورج دبلیو بوش جنگ بر علیه ترور را پس از حادثه‌ی یازده سپتامبر اعلام می‌کند. القاعده قبلاً «جهادی جهانی» علیه آمریکا و متحدانش را اعلام کرده بود. / ۳۳
۳. مجموعه‌های قربانیان سیاست قتل عام رژیم پل پوت در کامبوج طی دهه ۱۹۷۰، که به مرگ تقریباً دو میلیون نفر منجر شد. / ۵۸
۴. شاهزاده سوفون بومارک (۱۸۹۸-۱۸۱۵) نخست‌وزیر پروس (۱۸۹۰ - ۱۸۶۲)، او از قدرت نظامی پروس برای تسکین بی‌بسی خود بهره گرفت. اتریش و فرانسه را شکست داد و در ۱۸۷۱ نخستین صدارت‌الظلم حکومت بر آلمان شد. / ۶۲
۵. کنگره‌ی وین (۱۸۱۴-۱۸۱۵) در این کنگره دولتمردان اروپایی می‌کوشند تا مشکلات ارضی اروپایی را که به جنگ‌های ناپلئون منجر شده بود، حل و فصل کنند. / ۷۲
۶. سنگر جنگی: جایی که افراد نظامی در سوراخ‌ها، یکدیگر روبه‌رو می‌شوند. بخصوص در جنگ ۱۹۱۸-۱۹۱۴ (جنگ اول جهانی) این سیستم‌ها به قتل عام افراد نظامی در مقیاس انبوه منجر شد. متحدین به بهای جان سربازان بسیار زیادی در این جنگ پیروز شدند. / ۷۳
۷. جان پل دوم (۲۰۰۵-۱۹۲۰) متولد لهستان، نخستین غایتالیایی بود که از ۱۵۲۲ به بعد به‌عنوان پاپ انتخاب شده بود و با کمک به تسریع فروپاشی کمونیسم در اروپای شرقی اعتبار و شهرت یافت. / ۷۶
۸. کنفرانس صلح پاریس پس از جنگ اول جهانی نقشه اروپا را تصویب داد و آن را از نو تقسیم کرده. منتقدین استدلال می‌کنند که قرارداد و رسای جوانه‌های جنگ دوم جهانی را در خود دارد. / ۸۰
۹. ولادیمیر ایلیچ لنین (۱۹۲۴-۱۸۷۰)، بنیان‌گذار حزب بلشویک و ایدئولوژی کمونیست، رئیس‌جمهوری اتحاد جماهیر شوروی که هدفش برپایی انقلاب جهانی علیه «امپریالیسم سرمایه‌داری» بود؛ طرحی که با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی کاملاً شکست خورد. / ۹۱
۱۰. برج‌های دوقلوی مرکز تجارت جهانی نیویورک که پس از برخورد هواپیمای ربوده شد توسط هواپیماربایان انتحاری القاعده در ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ در آتش می‌سوزند. / ۹۵
۱۱. کارگران امدادی در حال تحویل کمک انسان‌دوستانه به ناحیه‌ای که در اثر سونامی مهیب ویران شده است. این سونامی در نتیجه وقوع زلزله‌ای در زیر دریا در ۲۶ دسامبر ۲۰۰۴ روی داد.

این سونامی، به سواحل دوردست سریلانکا و تایلند هم ضربه زد و تقریباً ۱۵۰۰۰۰ نفر را کشت. ۹۷/
۱۲. جلسه شورای امنیت سازمان ملل متحد: این شورا طبق منشور سازمان ملل متحد به عنوان
رکن دائمی آن برای حفظ صلح و امنیت ایجاد شد و از پنج عضو دائمی. (آمریکا، روسیه، چین،
بریتانیا و فرانسه) و ده عضو غیر دائمی تشکیل می‌شود. / ۱۱۸

۱۳. شهر هیروشیما پس از انداختن بمب اتمی توسط متفقین (۶ اوت ۱۹۴۵). سه روز بعد ای‌مب
اتمی دیگری بر شهر ناگازاکی انداخته شد. هر دو شهر تقریباً به صورت کامل نابود و بیش از
۲۰۰/۰۰۰ نفر از سکنه آن‌ها کشته شدند. / ۱۴۷

۱۴. بمباران بغداد در مارس ۲۰۰۳ در خلال عملیات شوک و وحشت / ۱۵۸

۱۵. بدترین نسل‌کشی ۱۹۴۰ تا ۱۹۴۵ / ۱۶۴

۱۶. خلیفه و انتانامو، پایگاه آمریکا در کوبا که به عنوان زندان برای افراد مظنون به همکاری با
القاعه مورد استفاده قرار می‌گیرد و چون از توسل به دادگاه‌های فدرال توسط این زندانیان
جلوگیری می‌شود آن‌ها با اتهامات بی‌گناهی خود هیچ امکانی در اختیار ندارند. / ۱۶۶

این کتاب در باره چیست؟

روابط بین الملل مفهومی بسیار گسترده است که در کاربرد مدرن خود، نه تنها روابط دولت ها با یکدیگر، بلکه روابط بین دولت ها و سازمان های غیردولتی مانند کلیساهای، سازمان کمک های انسانی دوستانه، شرکت های چند ملیتی و سازمان های میان حکومتی^۱ مانند سازمان ملل متحد^۲ و اتحادیه ی اروپا^۳ را در بر می گیرد. در این معرفی کوتاه و اجمالی، سعی می شود مفهوم گسترده روابط بین الملل استفاده خواهیم کرد.

موضوع روابط بین الملل در بسیاری از دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی با ترکیب با برنامه ی درسی علوم سیاسی یا بخشی از آن تدریس می شود. با این حال، این تلاش اندیشمندان و علمای سیاسی در جهت اعمال نوعی انحصار بر موضوع روابط بین الملل، کاری عملی و قابل دوام نیست. دانشجویان روابط بین الملل به آموختن مطالبی در زمینه تاریخ، حقوق، اقتصاد، سیاست

1. Inter governmental organization (IGOS)   2. United Nation (UN)
3. European unity (EU)

خارجی و سیاست بین الملل نیاز دارند.

ماهیت پیچیده و چندرشته‌ای این موضوع است که جست‌وجو برای یافتن یک نظریه‌ی عمومی کارآمد برای روابط بین الملل را مأموریتی ناممکن کرده است. البته بعضی نظریات جزئی و محدود وجود دارند که ارزشمند و برای برخی جنبه‌های این موضوع قابل کاربردند. (برای نمونه مجموعه‌ای سودمند از تئوری‌ها درباره‌ی توسعه‌ی بین الملل، کنترل تسلیحات، مراحل تحولات و مابقات تسلیحاتی موجود است.) اما مکاتب اصلی در نظریه‌ی عمومی روابط بین الملل از منظر علمی به هیچ‌وجه تأیید نشده‌اند. بیشتر این تئوری‌ها مومی شیوه‌های درک روابط بین الملل را شکل می‌دهند و همین‌طور به استدلال‌ها و الگوهایی که با وفاداری و تبعیت مربوط‌اند، متوسل می‌شوند، نه‌آن‌طور که ترجیح می‌دهند این‌گونه به دنیا نگاه کنند. می‌توان استدلال کرد که اگر ماهیت خاصی در تفسیر روابط بین الملل باور شود و به‌طور گسترده‌ای مورد پذیرش قرار گیرد، می‌تواند تبدیل به رویکردی خودکفا و قطعی شود. نمونه‌ی خوبی برای دریافت این می‌توان در نظریه رئالیستی روابط بین الملل مشاهده کرد، نظریه‌ای که هنوز هم مسلماً تأثیرگذارترین مکتب اندیشه در روابط بین الملل در هر دو سده اخیر است.^۱ یک به شمار می‌رود.

نظریه رئالیستی یا واقع‌گرا^۱

پیام‌آوران و پیشگامان حقیقی مکتب مدرن اندیشه‌ی واقع‌گرا در روابط بین الملل، نیکولو ماکیاوولی^۲، نویسنده‌ی کتاب شهریار^۳ (۱۵۳۲) و توماس هابز^۴، نویسنده‌ی لویاتان^۵ (۱۶۵۱) بودند، فرضیه‌ی این دو فیلسوف سیاسی

1. Realist theory
3. The Prince
5. The Leviathan

2. Nicolo Machinavelli
4. Thomas Hobbes

آن بود که نوع بشر اصولاً از راه منافع شخصی و امیال خود برانگیخته می‌شود و اینکه گسترده‌ترین و به صورت بالقوه، خطرناک‌ترین این امیال، میل به قدرت یا قدرت‌طلبی است. به نظر این فیلسوفان سیاسی، حاکمی که بر دولتی حکم می‌راند، ضامن واقعی و تنها تنظیم‌کننده‌ی صلح داخلی است. زیرا اوست که قدرت دارد تا صلح را تنفیذ و برقرار کند. البته در دنیای گسترده‌تر سیاست بین‌الملل قانون جنگل جاری است و این قانون است که مورد استفاده قرار می‌گیرد.

به نظر این‌ها سیاست بین‌الملل، مبارزه‌ای مستمر بر سر قدرت است که لزوماً همیشه به جنگ ختم نمی‌شود، اما همواره آمادگی برای رفتن به جنگ را ضروری کرده است. در یک چنین حالتی از هرج و مرج، تنها راه چاره برای شاهزادگان این بود که تحت‌الامکان قدرت بیشتری به دست بیاورند و از آن برای دفاع و دنبال کردن منافع ملی خود استفاده کنند. قدرت نظامی برای این منظور یک نیاز و الزام سیاسی محسوب می‌رفت؛ ثروت از راه تجارت و صنعت، عمدتاً وسایلی برای کسب قدرت نظامی بودند.

واقع‌گرایان مدرن به شکل صریح یا تلویحی این فرض نهفته در رهنمودهای ماکیاوولی را می‌پذیرند آن‌ها بر ضرورت مستمر ایجاد اتحادیه‌ها، نقش دولت به عنوان عامل سیاسی کلیدی، حذف کردن سلوب قدرت و رد قاطع واگذاری امنیت به سازمان‌ها و توافق‌نامه‌های بین‌المللی اصرار می‌ورزند. این عوامل به عنوان اجزای ضروری یک خط مشی کارآمد برای امنیت ملی شناخته می‌شود. بدیهی است که رویکرد رئالیستی به روابط بین‌الملل گرایش و توسل به مواضع بسیار محافظه‌کارانه و بدبینانه‌ای را دامن می‌زند که از ماهیت انسان برداشتی کاملاً تیره دارند. این رویکرد به ایجاد نهادهای آزادی‌گرا، حقوق بین‌الملل یا هرگونه حرکتی به سوی وحدت یا حکومت جهانی از طریق سازمان‌های جهانی، ایمانی اندک داشته یا اصولاً به چنین

۱. نیکولو ماکیاولی (۱۵۲۷-۱۴۶۹) منشی شورای جنگ در جمهوری فلورانس (۱۵۱۲-۴۹۸) و فیلسوف سیاسی بود. او در کتاب شهریار (۱۵۳۲) بر اساس واقع بینی، رهنمودی برای کسب و حفظ قدرت از طریق سیاست ارائه می دهد که فاقد اصول اخلاقی است.

برای مطالعه ی بیشتر رجوع شود به پیوست یک

مواردی باور ندارند. در خلال جنگ سرد، این عقاید بر تفکر رهبران سیاسی ایالات متحده آمریکا و اروپای غربی حاکم بود. جای شگفتی نیست که بسیاری از دانشگاهیان، سیاستمداران و شهروندان نظری کاملاً متفاوت با رویکرد واقع‌گرایا رئالیستی دارند.

نهادگرایی لیبرال و وابستگی متقابل

نظریه وابستگی متقابل به صورت نقد نظریه‌ی رئالیستی در دهه ۱۹۷۰ تأثیرات عمیق و گسترش یافت. این نظریه، اندیشه‌ی رئالیستی را که دولت‌ها را در روابط بین‌الملل به روابط بین‌الملل است، به چالش کشید. نظریه‌پردازان وابستگی متقابل راه‌های بازیگران غیردولتی مانند شرکت‌های چندملیتی و نقش مؤثر آن‌ها در توسعه جامعه، حده‌تر جهانی تأکید کردند. جامعه‌ای جهانی که در آن، قدرت‌های نظامی امنیت خیلی کمتری پیدا کرده یا در شکل دادن به روابط بین کشورها کاملاً و تقریباً نقش خود را از دست داده‌اند. رویکردهای نهادگرا و وابستگی متقابل محدودی با هم وجه مشترک دارند. هر دو رویکرد نسبت به ماهیت و طبیعت انسان، نظر بسیار خوش‌بینانه‌تری دارند و در این دیدگاه سهیم‌اند که وابستگی متقابل رو به رشد، نهادهای همکاری منطقه‌ای فرصت‌های بیشتری را برای تکمیل تقویت سازمان ملل و سازوکارهای در حال توسعه حکومت جهانی فراهم می‌آورد. بی‌گمان نهادگرایان لیبرال می‌توانند به این واقعیت اشاره کنند که اکثریت عظیمی از مبادلات و معاملات بین دولت‌ها طبق حقوق بین‌الملل، صلح‌آمیزند و منافع متقابل دولت‌ها را دربر دارند. تشکیل و گسترش اتحادیه‌ی اروپا از دیدگاه اروپایی‌ها را می‌توان پاسخ دندان‌شکن به کسانی دانست که سیاست بین‌الملل را مبتنی بر چیزی غیر از دنبال کردن همیشگی قدرت پس از کسب قدرت نمی‌دانند. آن‌ها بر این باورند که همواره باید بازی

با حاصل جمع صفر^۱ را انجام داد.

ساختارزدایی پست مدرن

ساختارشکنان پست مدرن، شرکت کنندگان در جنبش فلسفی گسترده تری هستند که آن را نظریه‌ی جامعه‌ی منتقدان^۲ می‌نامند. آن‌ها ادعا می‌کنند که توانسته‌اند نوشته‌ها و گفت‌وگوهای دانش‌گامیان و سیاست‌گذارانی را ساختارشکنی کنند که جهان و البته روابط بین الملل را تفسیر می‌کنند. آن‌ها بر این باورند که می‌توانند با طریق ساختارشکنی، معانی ذهنی و مقاصد پنهان متونی را برملا کنند. در این وجود نوعی فضای اجتماعی و فرهنگی به وجود آمده‌اند. نتیجه‌ی این نوشته‌ها این است که هیچ‌گونه حقیقت یا واقعیت ملموس و عینی بین فلسفی وارد ندارد که بتوان آن را کشف کرد. از این رو، آن‌ها به جای بررسی دنیای واقعی روابط بین الملل، وقت خود را صرف تلاش برای افشای آنچه می‌کنند که معتقدند حریف^۳، "شبه متن" و استفاده‌ی "فریبنده" از زبان در متن نوشته‌های مرسو^۴ است. برخلاف منتقد نیز که مدعی کاربرد این روش‌ها هستند، به گونه‌ای متناقض تمام وقت خود را به انتقاد از نویسندگان متون اختصاص می‌دهند و از طریق نقد منتقدان خط‌مشی‌های عملی و اقدامات سیاست‌گذاران، چه در کشورهای شان و چه در جامعه بین‌المللی را به چالش می‌کشند. منتقدان معتقدند آن‌ها چیزی برای گفتن ندارند یا در این زمینه مطالب اندکی می‌گویند و بدین ترتیب، به وضوح دچار نوعی خودنمایی می‌شوند.

۱. Zero - sum game

۲. Critical society theory: بازی سیاست و قدرتی که همواره یک طرف برنده و قدرتمند باشد و طرف مقابل ضعیف و تابع م.

نیاز به درک مشترک درباره‌ی نظریه‌ی روابط بین‌الملل

سایر رویکردهای تئوریک برای بررسی روابط بین‌الملل بسیارند، اما قصد ندارم فهرست بلندبالایی از آن‌ها را در اینجا ارائه کنم و وقت خوانندگان را بگیرم. منظورم این نیست که با تئوری مخالفم. برعکس، جست‌وجو برای پیکره‌ی مستحکمی از تئوری که از نظر تجربی معتبر و در توضیح پدیده‌های مهم و اصلی روابط بین‌الملل واقعاً یاری بخش باشد، وظیفه‌ی محوری پژوهشگران و صاحب‌نظران کلیه‌ی رشته‌ها و موضوعات است. اگرچه من ارائه‌ی نظریه‌ی خود را می‌خواهم که در نخستین تشویق برای تلاش‌هایی که در جهت توسعه‌ی تئوریک عمومی (نظریه‌ی فراگیر و بزرگ) به عمل می‌آید، نوعی بدبینی و شک‌سالاری را به خود محفوظ نگه دارد تا بتوان تعمیم‌های فراگیر و کلی را که فاقد ادله‌ی نرم‌اند ساده‌سازی‌های فراگیر و بزرگ را با دقت مورد بررسی و ارزیابی قرار داد.

کتاب حاضر مفاهیم، شیوه‌ها و نمونه‌ها و بعضی تئوری‌هایی را معرفی خواهد کرد که یاری بخش به واردان به روابط بین‌الملل خواهد بود. هدف اصلی من این است که دشواری‌ها و مشکلات دنیای واقعی روابط بین‌الملل را به صورت مختصر معرفی کنم. فهرست منابع پایانی که برای مطالعه‌ی بیشتر ارائه می‌شوند، چشم‌انداز من را متفاوتی درباره‌ی تئوری عرضه می‌کنند. خواننده‌ی هوشمند به خوبی درخشان دریافت که از ورود به بحث وجدل هنجاری و ارزشی تئوری‌ها هراسی ندارم. یکی از دلایلی که مطالعه‌ی روابط بین‌الملل را تا این حد برای دانشجویان جذاب می‌کند، این است که در آن مسائل اخلاقی بسیار پیچیده و فراوانی مطرح می‌شود. از من به خاطر نظرات لیبرال‌ام در موضوع روابط بین‌الملل انتقاد شده که هیچ‌دلیلی برای عذرخواهی نمی‌بینم و تردیدی ندارم که بسیاری از خوانندگان با عقاید و افکار من موافق نخواهند بود. عقایدی که می‌گویند

دولتمردان، حکومت‌ها و سازمان‌های میان‌حکومتی باید ما را به سوی آینده‌ای بهتر و مسالمت‌آمیزتر رهنمون شوند. به منتقدانم اطمینان می‌دهم که حتی لحظه‌ای هم دشواری این وظیفه را دست‌کم نمی‌گیرم.

www.ketab.ir